

учинення протиправних діянь, її автори зовсім не аналізують таку проблему, як неналежний рівень забезпечення особистої безпеки населення та протидії джерелам посягання на життя і здоров'я громадян. Лише в розділі «Шляхи і способи розв'язання проблем» містяться елементи цієї тематики, зокрема, одним із зазначених шляхів визначено вдосконалення інформаційного забезпечення профілактики й особистого захисту громадян від протиправних посягань за допомогою засобів масової інформації, а також покращення умов для виправлення та ресоціалізації засуджених і соціальної адаптації осіб, звільнених із місць позбавлення волі, профілактики вчинення ними правопорушень, підвищення рівня соціально-виховної роботи, стимулювання законослухняної поведінки.

Таким чином, і в цій Концепції не передбачено конкретних заходів, що спрямовані на створення безпечних умов життєдіяльності особи як в Україні загалом, так і в УВП зокрема.

Не вирішеними залишилися зазначені питання і в різних проектах Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність».

УНОРМУВАННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ ГРОМАДСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ АР КРИМ У КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

Федоренко В.Л., д.ю.н., професор, заслужений юрист України, член Конституційної Асамблеї, заступник начальника ННІЗН - декан юридично-психологічного факультету НАВС

Робота Конституційної Асамблеї в 2012-2013 роках отримала своє втілення в низці законопроектів, розглянутих Верховною Радою України у першому читанні (про Рахункову палату, про посилення гарантій незалежності суддів) та Концепції внесення змін до Конституції України, що була прийнята в червні поточного року, а нині інтенсивно доопрацьовується робочою групою для подальшого розгляду та затвердження на V пленарному засіданні Конституційної Асамблеї. Серед множини проблем, конструктивно розглянутих Конституційною Асамблеєю та її комісіями, є багато питань, що залишаються без відповіді впродовж десятиріч незалежності України. Одним із них є питання про право власності громадської спільноти АР Крим, яке має неабияке не лише теоретичне, а й практичне значення.

Нами не одноразово в 2011-2013 роках відстоювалася теза про те, що основними центрами публічної влади в Україні є народ України, Українська держава, територіальні громади, а також громадська спільнота АР Крим. Але, ця теза наповнюється новим і актуальним змістом, коли розглянути зазначені суб'єкти не лише як центри публічної влади, а й як суб'єктів, наділених різними типами і видами власності. Проілюструємо наш концепт конкретними прикладами.

Як відомо, свого часу, на зорі Незалежності, Законом України «Про власність» (у його редакції від 7 лютого 1991 року) державна власність в Україні була поділена залежно від рівня усупільнення на загальнодержавну (республіканську) власність і власність адміністративно-територіальних одиниць (комунальну власність).

Процес фактичного розмежування власності на загальнодержавну та комунальну, а також визначення суб'єктів управління нею було започатковано з прийняттям Кабінетом Міністрів України постанови від 5 листопада 1991 року № 311 «Про розмежування державного майна України між загальнодержавною (республіканською) власністю і власністю адміністративно-територіальних одиниць (комунальною) власністю», якою було затверджено перелік державного майна України, що передається до власності адміністративно-територіальних одиниць (комунальної власності).

Пунктом 4 цієї Постанови Раді Міністрів Кримської АРСР доручалось подати до 1 січня 1992 р. Кабінету Міністрів України пропозиції про склад майна Кримської АРСР. При цьому, постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1994 року № 238 «Про розмежування державного майна України між загальнодержавною власністю та власністю Республіки Крим» було визначено

перелік розташованого на території Автономної Республіки Крим державного майна, що передається до власності Республіки Крим.

Згодом було прийнято низку актів Кабінету Міністрів України, якими окреме майно, що перебувало у загальнодержавній власності, передавалось до власності Республіки Крим: постанови Кабінету Міністрів України від 29 серпня 1994 року № 594 «Про передачу майна, яке перебуває у загальнодержавній власності, до власності Республіки Крим», від 5 травня 1995 року № 317 «Про передачу майна, яке перебуває у загальнодержавній власності до власності Автономної Республіки Крим», від 27 серпня 1995 року № 689 «Про передачу загальнодержавного майна у власність Автономної Республіки Крим та областей», від 9 січня 1996 року № 26 «Про передачу загальнодержавного майна у власність Автономної Республіки Крим та областей», від 31 січня 1996 року № 143 «Про передачу нерухомого майна військових містечок, які звільняються Чорноморським флотом, у власність Автономної Республіки Крим та у власність м. Севастополя», від 7 лютого 1996 року № 157 «Про передачу у власність Автономної Республіки Крим майна санаторно-курортних та оздоровчих закладів, що перебуває у загальнодержавній власності», від 3 квітня 1996 року № 395 «Про передачу нерухомого майна військових містечок, що перебуває у загальнодержавній власності, у власність Автономної Республіки Крим та власність областей», розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 жовтня 2003 року № 645 «Про передачу цілісного майнового комплексу Державного міжнародного аеропорту «Сімферополь» з державної власності до складу майна, що належить Автономній Республіці Крим».

Постановою Кабінету Міністрів України від 5 травня 1995 року № 316 «Про управління майном, що є у загальнодержавній власності і розташоване на території Автономної Республіки Крим» було затверджено перелік розташованих на території Автономної Республіки Крим підприємств, установ і організацій, заснованих на загальнодержавній власності, що належать до сфери управління міністерств та інших підвідомчих Кабінетові Міністрів України органів державної виконавчої влади.

Отже, відповідно до чинного на той час законодавства значну кількість державного майна було передано у «власність Автономної Республіки Крим». Натомість, у названих актах Кабінету Міністрів України, прийнятих до набрання чинності Конституцією України (1996 р.), вжито терміни «власність Республіки Крим», «власність Автономної Республіки Крим», прийнятих після набрання чинності Конституцією України – термін «майно, що належить Автономній Республіці Крим».

В тексті Основного Закону України згадуються такі форми власності: 1) власність народу (частина друга статті 13 Конституції), 2) державна власність (частина третя статті 41, пункт 36 частини першої статті 85, пункт 5 статті 116, частина третя статті 143 Конституції), 3) приватна власність (частини друга, четверта, п'ята статті 41, пункт 36 частини першої статті 85 Конституції), 4) комунальна власність (частина третя статті 41, частина друга статті 142, частина перша статті 143). Не складно помітити, що Основний Закон не визначає власності АР Крим і режиму її реалізації.

При цьому, Конституція передбачає на рівні області існування спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, управління об'єктами якої здійснюють обласні ради. Логічним є те, що на рівні Автономної Республіки Крим також існує майно, що перебуває у віданні Автономної Республіки Крим.

Враховуючи те, що Автономна Республіка Крим має свій специфічний конституційно-правовий статус, який відрізняється від статусу області, відповідно, органи влади Автономної Республіки Крим не належать ні до органів державної влади, ні до органів місцевого самоврядування, Конституція України оперує терміном «майно, що належить Автономній Республіці Крим» (пунктом 3 частини першої статті 138 Конституції України до відання Автономної Республіки Крим віднесено управління майном, що належить Автономній Республіці Крим).

Як відомо, правовий режим власності визначається виключно законами України (пункт 7 частини першої статті 92 Конституції України).

Термін «власність Автономної Республіки Крим» зустрічається в низці законодавчих актів: частина четверта статті 48, частина третя статті 1206 Цивільного кодексу України, підпункт «г» пункту 2 статті 89, підпункти «б», «в» пункту 2 статті 90 Бюджетного кодексу України, абзац чотирнадцятий статті 1, абзац чотирнадцятий частини першої статті 18 Закону України «Про вищу освіту», абзац четвертий частини другої статті 3, частина третя статті 10, частина третя статті 38 Конституції Автономної Республіки Крим тощо, як і термін «майно, що належить Автономній Республіці Крим» - пункт 10 частини першої статті 18, пункт 4 частини другої статті 26 Конституції Автономної Республіки Крим, частина друга статті 2, частина сьома статті 8 Закону України «Про оренду землі», абзац третій частини першої статті 1, частина друга статті 2, стаття 3 Закону України «Про оренду державного та комунального майна» та ін.

При цьому, відповідно до частини другої статті 2, частини першої статті 318 Цивільного кодексу України суб'єктом права власності визнається Автономна Республіка Крим.

Разом з тим, інші положення Цивільного кодексу України (статті 324 – 327) врегульовують лише право власності Українського народу, право приватної власності, право державної власності, право комунальної власності.

З аналізу положень частини першої статті 190 Цивільного кодексу України (майном як особливим об'єктом вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки), частини першої статті 317 Цивільного кодексу України (власникові належать права володіння, користування та розпорядження своїм майном), абзацу другого частини другої статті 3 Конституції Автономної Республіки Крим (до основних гарантій Автономної Республіки Крим віднесено майнову самостійність у межах, встановлених Конституцією України, що забезпечує здійснення повноважень Автономної Республіки Крим), пунктів 4, 6 частини другої статті 26 Конституції Автономної Республіки Крим, пунктів 4, 6 частини другої статті 9 Закону України «Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим» (до компетенції Верховної Ради Автономної Республіки Крим відноситься визначення порядку управління майном, яке належить Автономній Республіці Крим; визначення переліку майна Автономної Республіки Крим, яке підлягає і яке не підлягає приватизації; частини третьої статті 38 Конституції Автономної Республіки Крим (відносини органів влади Автономної Республіки Крим з підприємствами, установами та організаціями, які перебувають у власності Автономної Республіки Крим, будуються на основі їх підзвітності і підконтрольності органам влади Автономної Республіки Крим у межах і формах, передбачених законами України і відповідно до них Конституцією Автономної Республіки Крим, нормативно-правовими актами Верховної Ради Автономної Республіки Крим, прийнятими в межах її компетенції) тощо можна зробити висновок, що органи влади Автономної Республіки Крим фактично здійснюють право власності щодо майна, що належить Автономній Республіці Крим.

Водночас, будь-яка адміністративно-територіальна одиниця, включно з Автономною Республікою Крим не може бути суб'єктом власності. Право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю мають відповідні уповноважені суб'єкти, яких умовно можна поділити на 1) фізичних і юридичних осіб, наділених правом приватної власності, а також на 2) суб'єктів володарювання, здійснення публічної влади – народ України, Українську державу, територіальні громади. Але номенклатура другої категорії суб'єктів буде не повною суб'єкту, чию публічну владу репрезентує Верховна Рада АР Крим. Ним, на наше переконання, є громадська спільнота АР Крим, що є, по-суті, спільнотою всіх багатонаціональних, багатокультурних, полімовних і різноконфесійних територіальних громад автономії. Утім, категорія «громадська спільнота АР Крим» вимагає свого додаткового наукового обґрунтування та унормування в чинному законодавстві.

Але, чи можна визначити зміст категорій «громадська спільнота АР Крим» і «власність громадської спільноти АР Крим» без унормування їх на конституційному рівні? Очевидно, що це питання має риторичний характер.

Маємо надію, що положення про власність громадської спільноти АР Крим отримає свій розвиток в Концепції винесення змін до Конституції України і належну увагу науковців і законодавця.

ПРО ЗМІСТ ДЕЯКИХ ЕЛЕМЕНТІВ СУЧАСНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ПОЛІТИКИ

Джу́жа О.М., д.ю.н., професор, головний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи НАВС
Колб С.О., старший державний ревізор-інспектор Луцької ОДПІ ГУ Міністерства доходів і зборів України у Волинській області

Як показав аналіз деяких проектів законів, що відносяться до регулювання правоохоронної діяльності України, всі вони носять безсистемний характер та мають достатнє фінансове забезпечення.

Аналогічні прогалини мають також законопроекти, що стосуються сфери виконання покарань. Наприклад, автори проекту Закону України «Про пробацію» (Д. В. Ягунов та інші), пропонуючи альтернативу покаранню у виді позбавлення волі, жодного разу не згадують про питання, пов'язані з джерелами його фінансування та його зв'язку з іншими нормативно-правовими актами.

Показовими в цьому контексті є законопроекти, що безпосередньо стосуються змісту кримінально-виконавчої діяльності. Зокрема, відповідно до вимог ч. 3 ст. 116 КВК України, у разі заявленої засудженим відмови від прийняття їжі, якщо це загрожує його життю, допустимим є його примусове годування за медичним висновком. Водночас низка авторів (А. Б. Аваков, В. Г. Ярема, В. А. Головка та ін.) пропонують ч. 3 ст. 116 КВК України викласти в такій редакції: «Примусове годування засудженого, який заявив про відмову від прийняття їжі та за висновками комісії лікарів не має психічного захворювання й усвідомлює свої дії, забороняється».

Для того, щоб підтримати чи заперечити запропонований підхід, слід з'ясувати зміст і соціально-правову сутність низки важливих правових понять та категорій, що органічно пов'язані між собою, взаємозумовлені і взаємодіють з таким правовим явищем, як примусове годування засудженого в місцях позбавлення волі. На наш погляд, вирішальними для правильного розуміння в цьому контексті є поняття змісту кримінальної відповідальності, покарання, кари, виконання та відбування покарання, катування тощо, які нині становлять зміст державної політики у сфері протидії злочинності, зокрема кримінально-виконавчої політики].

Поширеним є підхід, відповідно до якого кримінальна відповідальність – це один з видів юридичної відповідальності, що встановлює держава в законі про кримінальну відповідальність, а також накладає суд на осіб, які визнані на підставі його вироку винними у вчиненні злочину та мають нести зобов'язання особистого, майнового й організаційного характеру.

Ураховуючи зміст цього поняття, можна дійти висновку про те, що, у разі притягнення будь-якої особи до кримінальної відповідальності, у неї (власне в засудженого) виникають певні зобов'язання перед державою, які вона має впродовж відбування визначеного судом терміну покарання виконати в повному обсязі. З іншого боку, у персоналу органів й УВП виникає право на здійснення відповідного впливу на засуджених передбаченими в законі засобами (ст. 6 КВК України), щоб останній чітко виконував ці зобов'язання, – це невід'ємні елементи механізму правового регулювання в будь-якій галузі права.

Виходячи з цього, можна зробити висновок про те, що запропонований вище законопроект є поспішним та таким, що не зможе у повній мірі відрегулювати складні питання, що пов'язані з виконанням та відбуванням покарання у виді позбавлення волі.